

HUKUK VE EDEBİYAT: ANLAMLı BİR İLİŞKİ

Law and Literature: A Meaningful Connection

(Çev.) Hasan YAZICI * & Martin ŠKOP** & Ahmed Alperen
AYDIN***

Öz: Hukuk ve edebiyat bağlamı hâlâ birçok yeniliğe açık bir alandır. Bu makalenin amacı "hukuk ve edebiyat" olarak adlandırılan akımın bazı önemli özelliklerini incelemek ve akımın çıkış noktası olarak kabul edilen dilbilimsel açıdan hukuk, hukukta anlatı ve hukuk ile kültür ilişkisi gibi konuları ele almaktır. Ayrıca hukuk ve edebiyatı ilişkilendiren klasik yaklaşımlara ve bu yaklaşımların gerekçelerine yer verilecektir. Mesela hukuk ve hukukçuların adli kararların veya hukukî yorumun geliştirilmesi gibi. Görülecektir ki hukuk ve edebiyat ilişkisinin ortaya koyduğu birtakım sonuçlar sadece teori niteliği taşımayıp ayrıca uygulanabilir olmaktadır. Bu makale "hukuk ve edebiyat" akımına akımın üzerine inşa edildiği fikirlere ve fikirlerin olası yönlerde geliştirilmesine dair bir giriş olarak görülebilir. Türkçede hukuk ve edebiyat ilişkisi ile ilgili çok az çalışma olduğundan çevirinin değerli bir katkı sağlamasını umuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Hukuk ve edebiyat, yorum, hukuk felsefesi, hukuk dili, hukuk kültürü, anlatı, hukuk sosyolojisi.

Abstract: The connection between law and (imaginative) literature can still affect surprisingly. The theme of the present article is to summarize some of the basic features of the movement, which is called "Law and Literature" and to suggest some starting-points with which it is associated. These starting points include, for instance linguistic conception of law, narratology in law or the relations between law and culture. The article offers an overview of the classical approaches connecting law and literature and mentions the reasons for this connection: e.g. cultivation of law and

Makale Gönderim:
14.10.2017
Kabul Tarihi:
22.10.2017

· Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna, Tom IV • 2015 • Num er 1 • s . 6-20 • DOI:
10.14746/fped.2015.4.1.1, www.filozofiapubliczna.amu.edu.pl • ISSN 229 9-1875, Creative Commons BY-
NC-ND 4.0

* Kocaeli Üniversitesi, hasan.yazici@kocaeli.edu.tr

** Masaryk University, martin.skop@law.muni.cz

*** Boğaziçi Üniversitesi, alperenmcmxcvi@gmail.com

lawyers, improvement of judicial decisions or improvement of legal interpretation. Some of the findings resulting from the joint of law and literature can be used in practice and goes beyond „mere” theory. The article is to be seen as an introduction to the movement of “Law and Literature”, presentation of ideas on which this movement is based and offering the possibility of its further development.

Keywords: *Law and literature, interpretation, legal philosophy, legal language, legal culture, narrative, sociology of law.*

Azerbaycan ve Anadolu'nun her bölgesinde, özellikle de Doğu Anadolu'da Fransız sosyolog Pierre Bourdieu hukukun mantık çerçevesinde işleyen toplumsal bir büyü olduğunu öne sürmüştü (Bourdieu, 1991: 42). Büyü ve hukukun ortak noktası ise ikisinin de kelimelerle ifade bulmasıdır. Dolayısıyla hukuktaki en önemli iş kelimelerle oynayabilmek ve kelimelerin büyüsunü anlayabilmektir. Modern devlet anlayışının yazılı kanunlar üzerine kurulmasının da gösterdiği üzere hukukçu bir metni yorumlamayı, onu gerçeğe bağdaştırmayı ve gerekli durumlarda metinden yola çıkarak uygun kararları alabilmeyi bilmek zorundadır. Hukukun içeriği metinler aracılığıyla ifade edilmektedir. Fakat kelimelerin birleşerek anlatıyı oluşturması sanıldığından kısa bir süreci temsil eder. Yani hukuk sadece bir metin olmayıp gerçeğe de ilişkisi olan bir olgudur. Alman filozof ve denemeci Walter Benjamin, 1936 yılında anlatının önemsizleştiğini, kimsenin artık bu konuda kafa yormadığını ve anlatının sahip olduğu epik özellikleri yitirdiğini söylemişti (Benjamin, 1988: 87). Fakat Benjamin, hukuka dair herhangi birşey söylememiş dolayısıyla anlatıyla son derece yakın ilişkisi bulunan bu alana değinilmemişti.

Hukuk birçok alanın kesiştiği bir düzlem olarak algılanabilir. Bu alanlardan biri olan normlar hukukta önemli bir role sahiptir. Hukuka ve kanuna son şeklinin verilmesini sağlayan ise etikdir. Hukuk kuralları, toplumun doğru olarak kabul ettiği ahlakî değerleri içermelidir. Aksi takdirde kurallar bir anlam kazanamazlar. Lakin kurallar estetikten de etkilenir. Duygular hukuka kaçınılmaz bir şekilde tesir etmektedir. Muhakeme hukukî düşüncenin doğal bir parçasıdır. Hukuk, sembolik anlamları olan bir gücü temsil eder. Nitekim kanunlar yapılırken bu temsilcilik unutulmamalıdır. Bu makale ise hukukun estetik yönü üzerinde duracaktır.

Estetik, hukuku ve edebiyatı birbirine bağlayan bir olgudur. Dolayısıyla bu bağlamın çift yönlü olarak incelenmesi gerekmektedir. Edebiyatın bir hukukçuya sağladığı faydalar ve kurgudan elde edilen bilginin hukuka uygulanabilirliği önemli konular arasında yer alır. Tabi ki hukukun varlığı edebiyat ile açıklanamaz. Fakat edebiyat hukuka yardımcı bir konumdadır. Edebiyatın bu özelliği, *hukuk ve edebiyat* akımının çıkış noktasının entelektüel ve estetik amaçlara ulaşmak, yorum ve empati yeteneğini geliştirmek olduğunu söyleyen Jeanne Gaakeer tarafından vurgulanmaktadır (Gaakeer, 2011: 186). Bu hususlar hukukun doğal bir parçasıdır ve hukukun şekillendiği kültür ile bağdaşmasını sağlayan yönler olarak görülebilir (Geertz, 1973: 89).

Edebiyatın Hukuka Tecellisi

Hukuku edebiyat ile ilişkilendiren görüşün temeli, hukukun kendine özgü bir dili olduğunu savunan yaklaşımlardır (White, 1985: xiii). İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure, kanunları dil yeteneği ile bağlantılı olan bir sosyal ürün olarak görmüştür. Dahası, kanunların bir teamüller bütünü olduğunu ve dil yeteneği ile bağlantısının buradan geldiğini ortaya sürmüştür (Saussure, 1959: 9). Dil ise belirli mesajların iletilmesini sağlayan konvansiyonel işaretler sistemi olarak görülebilir (Saussure, 1959:

16). Hukuk da bu tanıma uymakla beraber değerleri, fikirleri ve bunlardan etkilenecek toplumda yer bulan kanunları içermesiyle dilden farklılık gösterir. Amerikan anayasa hukuku uzmanı Robert Cover, hukukun kendine özgü bir dil olduğunu savunmuştur. Onun görüşlerine göre normlar belirli tutumların iletişimi için kullanılan işaretlerdir (Cover, 1983: 8). Kişiler ise bu normlara uymakla veya uymamakla beraber kendileri ve toplumla ilişkileri hakkında mesajlar vermektedir.

Hukuk bir dil olarak ele alınabilir. Dolayısıyla hukukun yorumlanmasına değinmek gerekir. Kanunlar kelimelerle gizlenmiş sosyal mesajlardır ve bu mesajların yorumlanıp tekrar inşası icap eder. Hukuk normlarının nasıl ortaya çıktığını, muhatapların bu normları nasıl yorumladığını ve kelimelerin ardında hangi manaların bulunduğunu anlamak son derece önemlidir ki bunların tamamı kanunları oluşturur. Kanunlar, gücü temsil etmesi ve sosyal unsurları kapsamasıyla bir dilbilimsel olgudur. Dahası, kanunlar güç için verilen mücadele ile şekillenir (Bourdieu, 1987: 816-817). Çeşitli aktörler bireysel kavramların tanımları üzerinde söz sahibi olmak isterler. Nitekim bu mücadeleler dil ve yorumlama üzerine kuruludur.

Yorumlama sırasında önemli bir rol de okura düşer. İtalyan göstergebilimci Umberto Eco, metnin okuru olmadan bir anlam kazanmadığını çünkü okurun yorumunun metnin anlamlandırılmasında etkili olduğunu savunmuştur (Eco, 2006). Metin ilgili bir muhatapı olmadığı sürece tamamlanmış sayılamaz. Pierre Bourdieu bu kişiye "yetkin okur" (competent reader) ismini vermiştir (Bourdieu, 1995: 286). Bourdieu ve Eco bu düşüncelerini sanat ve metnin estetiği hakkında söylemiştir fakat hukukun da bu görüşlere uygunluğu yadsınmaz. Nitekim kanunlar, yeterli ve nitelikli bilgiye sahip olan yetkin kişiler tarafından okunup yorumlanmak için hazırlanmaktadır. Bu yetkin kişiler ise kuralların ve değerlerin paylaşıldığı bağlama göre hareket eder. Yine burada önem arz eden husus yasal kavramların meşruluk kazanmasını sağlayan yetkin kişilerin buldukları topluluklardır. Kanunlar kamusal alanlarda ifade bulurlar ve var olmaları toplum tarafından kabullenilmeleri sayesinde gerçekleşir. Dolayısıyla okur hukukî bir metinden yaşadığı çevrenin de etkisinde kalarak bir anlam çıkartma çabasıdır. Bu noktada okurun yorumu kuralcı metinlerin gerçek hayat senaryolarında uygulanmasını sağlar.

Hukuki Yorum ve Edebiyat

Kanunlar da diğer herhangi bir metin gibi yorumla açıktırlar. Fakat yorumlama sürecinde kanunların var olduğu ve uygulanmasının beklendiği bağlama ayrı bir önem verilmelidir. Kanunlar kapalı anlamlar içeren metinler olmaktan daha çok belirli insanların hayatlarına etki eden özel işaretler sistemleridir. Daha somut bir tanım yapacak olursak kanunlar, toplumun işleyişine müdahale eden enstrümanlar olarak görülebilir. Bu müdahil olma işlevi de muhatap kişilerin yasal düzenlemeler ve yasal yolların doğruluğuna ikna edilmesiyle sağlanabilir. Jack M. Balkin ve Sanford Levinson'a göre yukarıda açıklanan bu husus ayrıca hukuk ve müzik arasındaki ilişkinin

de temeline değinmektedir. Müzik ve tiyatrodaki olduğu gibi hukukta da önem arz eden husus icra etme yeteneğidir (Balkin, 1999: 1530). Kanunlar halka sunulan bir olgudur ki muhatap kitleler hukukî yorumlama sırasında önemli bir konumdadırlar. Kanunlar yorumlanırken cümlelerin anlamları hukuk normlarına ve sosyal hayatın işleyişine bakılarak çıkartılır. Cümleleri birer davranış kuralları şeklinde yorumlamak ve bu kuralların kişilerin hayatlarına etki etmesini sağlamak son derece önemlidir.

Hukuk yorumlama ve argümana dayalı bir kültürdür (White, 1982: 436). Bu nedenle kanunlar ancak var oldukları toplumun gözünden anlaşılabilir ve anlam bulur. Bu sadece hukukî metinlerin kendisini değil ayrıca kanunların kültürle ilişkili olarak ortaya çıkmalarını da kapsar. Dolayısıyla hukuk, metinlerin belirli anlamlar içerdiği ve bu anlamların diğer kişilere kanıtlanmaya çalışıldığı bir tür söz sanatı olarak görülebilir (White, 1982: 437). Lakin hukukî metinlerin yoruma açıklığını ve olası anlamlarını kısıtlamak mecburidir.

Anlatılanları kısaca özetleyelim. Hukukun estetik dışavurumları, hukukun yorum ve argümana dayalı, uygulanabilir ve ikna edici olmasından kaynaklanır. Hukuk yorumlanmalıdır. Hukukî metinlerin doğru algılanabilmesi son derece önemlidir. Ayrıca bu metinlerden yola çıkılarak alınan kararlar, muhataplara ve toplumun beklentilerine uygun kararlar olmalıdır. Dahası, hukukta münazara ve ikna edici argümanlar gereklidir. Bu hususta "hukukî tasavvur" (legal imagination) önemli bir görev üstlenir (White, 1985: xiii). Hukukî tasavvur, kanunların kurulu olduğu soyut temeller üzerine düşünce geliştirme yeteneğidir. Hukukî tasavvur konusunda uzmanlaşmak, hukukun doğasını, hangi şekillerde hareket ettiğini ve var olduğu toplumlarda nasıl bir yere sahip olduğunu kavramak adına önemlidir. Bu sayede hukuk daha geniş bir bağlamda incelenebilir.

Nitekim makalenin belirli yerlerinde kaçınılmaz bir şekilde karşımıza çıkan soruya cevap vermek mümkündür: Hukuk ve edebiyat neden birbirleriyle ilişkilendirilsin? Çünkü edebiyat yorumlama ve argüman geliştirme yeteneğine dair önemli bulgular içerir. Hukukçular bir metni ele alırken âdeta bir edebiyat eleştirmeni havasında olmalıdır. Metnin yorumuna dair stratejiler geliştirmeli, metnin derin anlamlarını çözümlmeyi ve edinilen bilgiyi uygulamayı bilmelidir (Kornstein, 1998: 117). Dolayısıyla hukukî yorumun bu yönde geliştirilmesi, edebiyatın hukuka bir tecellisi olarak kabul edilebilir. Edebiyat anlatıyı güçlendiren çeşitli araçlara sahiptir. Ayrıca anlamayı ve metinleri yorumlamayı geliştirir.

Hukuku Geliştirme Yöntemi Olarak Edebiyat

Edebiyatın hukuk ve hukukî çevreleri geliştirme yönüne göz atalım (Kairys, 1998: 663). John Wigmore, hukuk ve edebiyat akımı dendiğinde yakın tarihte akla gelen ilk isimlerden biridir. 1907 yılında yayımladığı "A List of Legal Novels" (Wigmore, 1907-1908: 574-593) adlı makalesinde hukukçuların okuması gereken edebî eserler listesi hazırlamıştı. Ona göre hukukçular hukukî içerikli edebî eserleri okumalıdır çünkü

kültürlü birer insan olmak ve edebî kültüre sahip olmak, işlerinin yanında onların genel görevlerinden biridir. Fakat aslı görevleri kendi işlerinde uzmanlaşmaktır ve insanların onlardan neler beklediğini bilmelidirler (Wigmore, 1907-1908: 576). Hukukçu kültürlü bir birey olmalıdır ve sahip olduğu mesleğin toplumdaki önemini ve yansımısını bilmelidir. Wigmore'a göre bu, yeni hukukçuların nasihat alması gereken bir husustur.

John Wigmore, öğrencilerine genel kültürlerini arttıracak edebî eserler tavsiye eden tek kişi değildi (Weisberg, 2009: 141). Eugene Wambaugh da onunla aynı fikirleri taşıyordu (Wambaugh, 1891-1893). Fakat Wambaugh bu konuya daha ılımlı bir şekilde yaklaşıyordu. Makalesinde öğrencilerin isterlerse tavsiye ettiği edebî eserleri okuyabileceklerini söylemişti. Ayrıca iyi bir hukukçunun edebiyata duyarsız olamayacağını eklemişti (Wambaugh, 1891-1893: 31). Wigmore'un bugün bile onun listesine ekleme veya çıkarma yapıp güncelleyen birçok takipçisi bulunuyor (Weisberg, 1976: 17-28; 1977-1978: 94-103). Dahası aynı tarz listeleri film gibi diğer sanat dallarına aktarma çabalarında bulunanlar mevcuttur (Stempowski, 2009: 3-16).

İlk zamanlarında hukuk ve edebiyat akımı edebiyatın hukukçu yetiştirmedeki önemi üzerinde durmuştu. Zamanla bu husus artık doğru olarak kabul edildiği için önemini yitirdi denebilir (Posner, 1986: 1351-1392). Lakin hukukun toplum için önemine bakılırsa edebiyatın bu işlevi yine de göz ardı edilmemelidir. Bu sav günümüzde ne kadar gereksiz gözükse de edebî eserlerin eğitici bir yönü olduğu unutulmamalıdır. Fakat hukukun belirli alanlarında uzmanlaşan ve hukuku teknik yönlerden ele alan hukukçuların da sayısının artmasıyla hukukun kültürle olan kapsamlı ilişkisi konusuna geri dönmek daha doğru olur.

Benjamin N. Cardozo da edebî eserlerin eğitici bir yanı olduğunu kabul etmişti (Cardozo, 1939: 489-507). Cardozo, edebiyatın hukukçu yetiştirmedeki önemine değinmiş ve ayrıca edebiyatın mahkeme sürecindeki karar verme mekanizmalarına sağladığı katkılar üzerinde durmuştu. Ona göre edebiyat belirli yasal yönetmeliklerin meşrulaştırılmasında kullanılabilir bir araçtır. Bu ayrıca adli işlemleri ve kararları yakından ilgilendirmesi sebebiyle hukuk eğitimini de ilgilendiren bir husustur. Lakin kararlar içerik ve biçim olarak ikiye ayrılırlar. Biçim önemlidir çünkü kişinin bir metnin neresinde bulunduğunu anlamasını sağlar. Hukukî metinlerin herhangi bir metinden farklı olarak okunamayacak kadar karışık olması gerektiği ise bir önyargıdan ibarettir. Hukukî metinler de estetik kriterlere uygun olarak anlaşılır ve net olmalıdır. Bu kriterler okunabilirlikten feragat etmemesi gereken kuralcı metinler için de geçerlidir.

Anlatı Olarak Hukuk

Okumayla kazanılacak kompozisyon yeteneği gibi Cardozo'nun üzerinde durduğu diğer bir konu da anlatma yeteneğidir. Karar aşamasında olan hâkim, kafasında gerçekliğin bir resmini oluşturmalıdır. Eğer hâkim önemli ve önemsiz sayılabilecek unsurları aynı kefiye koyarsa oluşturduğu resim yeteri derecede anlaşılabilir olmaktan

çıklar. Dolayısıyla hâkim, seçebilme yeteneğine sahip olmalı ve vereceği karar için önem teşkil eden unsurları atlamamalıdır. Edebiyat ise gerçeğin birebir kopyası olmamakla beraber gerekli unsurları ortaya çıkaran bu resmin nasıl oluşturulması gerektiği üzerine önemli fikirler verir. Cardozo, edebiyatın adli kararların kelimelere dökülüş biçimleri üzerindeki etkisine değinmiştir. Fakat anlatı, hukukun farklı alanlarının da birer parçasıdır.

Edebî dil, belirli bir başlangıç noktası olan ve bu noktadan yola çıkarak bir düzen oluşmasını sağlayan öğedir (Fitzpatrick, 1992: 42). Kökeni vardır. Dolayısıyla anlatı birbirleriyle ilişkilendirilmiş bu düzenli yapıyı içermesiyle hukukî argümanlarda önem arz eder. Allison Tait ve Luke Norris mahkeme salonlarında anlatılan ve davaların çözüme kavuşmasını sağlayan geçmişe ait olayların üzerinde durmuştur (Tait, Norris, 2011: 11). Bu tür olaylar yaşananlara dair geniş bir resim çizmesiyle adli bir önem taşırlar (Binder, Weisberg, 2000: 261-264). Dolayısıyla bir olayı açıklarken elde edilen deliller birleştirilir ve olayın hikâyesi bu şekilde ortaya çıkar (Brooks, 2006: 20). Bu yöntem Neil MacCormick'in de tanımladığı üzere “anlatısal tutarlık” (narrative coherence) olarak geçer (MacCormick, 1984: 235-251). MacCormick, mahkeme kararlarının analitik incelemesini yapmaya çalışmıştır fakat onun gerçekliği tanımlayan unsurların deneyimlere ve olağana uygun olması gerektiği fikri, hukukun anlatısal incelemesiyle de uyumludur.

Hukukun İkna Ediciliği

Benjamin Cardozo'ya göre edebî kültürün hukuk için bir diğer önemi ise adli kararların ikna edici olması gerektiğidir. Kararların bir mantık çerçevesi içerisine oturtulması ve sembolik bir güce sahip olması lazımdır (Cardozo, 1939: 492-493). Dolayısıyla hukukçunun kurgudan öğreneceği birçok şey vardır. Mesela hukukçu edebî eserlerden etkilenerek verdiği kararları daha iyi bir şekilde kelimelere dökebilir. Nitekim verilen kararın bir ağırlığı olmalı ve karar ikna edici olmalıdır. Kararın kendi içerisinde belirli bir tutarlılığa sahip olması ve halkın ve üst otoritelerin onayını alması gerekir (Cardozo, 1939: 505). Bu nedenle mahkeme kararları biçim olarak da önemlidir. Cardozo, mahkeme kararlarının anlaşılabilir ve edebî olmasını sağlamak amacıyla belirli bir mantık inşası gerçekleştirmeye çalışmıştır (Cardozo, 1939: 503). Hukukçular eğer edebî yanlarını geliştirirlerse daha ikna edici kararlara imza atabilir ve bu kararları uyarınca süsleyerek daha güzel bir şekilde ifade edebilirler.

Dolayısıyla sanat, hukukçuya toplumun hukuk algısı üzerine ipuçları verir. Edebiyat hukukun yerine geçemez, bu hukukun ancak bir heykelle temsil edilmesi fikri kadar saçmadır. Edebiyatın hukuka ilham kaynağı olduğu fikri, hukuk ve edebiyat akımının düşünsel kurucusu olan James Boyd White tarafından da dillendirilmiştir (Minda, 1995: 149). 1973 yılında yayımlanan *The Legal Imagination* (White, 1985) adlı kitabında belirli edebî eserlerin analizini yaparak hukuka ve hukuk eğitimine nasıl yararlar sağladığını ortaya çıkardı. Ona göre edebiyat sadece hukuk eğitiminin değil

hukuk ilminin de bütünüyle bir parçası olmalıdır. Boyd, yorumun önemi üzerinde durmuştur. Aynı zamanda hukukun ve edebiyatın aynı yorum metotlarına sahip olduğunu öne sürmüştür. Sonuç olarak bir metnin hukukî veya edebî olması onun için önemsizdir.

Boyd'un fikirlerine göre hukuk, kurallı bir sistemler bütünü olarak ele alınmaz. O, hukuku insanların çevrelerini anlama ve kendi dünyalarını oluşturma aracı olarak görmüştür. Bu sebeple hukuk doğal yollardan edebiyatla ilişkilidir (White, 1985: xiii) Boyd'a göre hukuk, var olan unsurlardan yeni birşeyler ortaya çıkarması sebebiyle bir sanattır (White, 1985: xiv) İnsanların icatçılığı ve dünyayı istedikleri gibi şekillendirme yeteneğinden beslenen bir sanattır. Eğer bir hukukçu bilinç, icatçılık ve çevre konularında bir argümana dâhil olmak istiyorsa kendi akli yeterliliği ve hayal gücünü kullanmadan bunu gerçekleştiremez (White, 1985: 3). Bu durum bizi edebiyat ve hukukun birleşiminden ortaya çıkan entelektüel sorunlara yönlendirir.

Sonuç

Edebiyat bir metnin algılanmasında yardımcı olabilir. Dolayısıyla yorumlama ve yazma yeteneğinin geliştirilmesinde önemlidir. Okur ve okurun rolü, etkinsilik, orijinalizm ve anlatımın süreçleri gibi konular edebiyat eleştirmenleri tarafından incelenip hukuktaki karşılıkları bulunan hususlardan sadece birkaçıdır. Edebiyat ayrıca anlamda karışıklığa ve aşırı yorumlamaya karşı bir koruma sağlar. Robert F. Blomquist, aşırı yorumun mahkemeler tarafından kullanılan yasal düzenlemelerde bireysel düşüncelerin ayıklanması ile olağandışı anlamlar yüklenmesini sağlayan bir dizi denemenin sonucunda ortaya çıktığını savunuyor (Blomquist, 2011: 31). Normlar ise temel anlamlarını bu tarz denemeler ile sabit veya kuramsal yorumlamalar sebebiyle kaybediyor. Umberto Eco ise aşırı yorumlama konusundan bahsederken metnin üstlendiği kutsal anlamlardan bahsediyor (Eco, 1990: 169). Metin o kadar yaygın ve önemli bir hâl alıyor ki herkes metne kendi yorumunu katmayı ve bir şekilde ilgi çekici olmayı hayal ediyor. Bu her metni özgün yorumlama isteği metinlerin bin bir türlü anlamlara sahip olmasına yol açıyor (Dworkin, 1998: 60). Dolayısıyla metin, samanlıkta iğne aramaya benzer bir şekilde taranıyor ve kişiler kendilerine uygun gelen anlamlardan akla uyup uymadığına bakmaksızın faydalanmaya çalışıyor. Ne yazık ki bu da yorumun daha çok teknik bir çabaya dönüşmesine yol açıyor.

Lakin edebiyatın hukukî argümanlarda kullanılabilir araçlar sunduğu gerçeği yok sayılamaz. Edebiyat her ne kadar bir süsleme aracı olarak kullanılsa da hukukî argümanları daha ikna edici bir hâle getirebilir. Böylelikle uygun yazılan bir karar mahkemenin temsil ettiği sembolik anlamların da korunmasını sağlar. Hukukçu edebî eserler okuyarak gerçekliğe dair olayları yorumlama yeteneğini geliştirebilir. Bu makalenin giriş bölümünde de ifade edildiği gibi hukuk edebiyatın varlığına muhtaç değildir. Edebiyat daha çok hukukun teknokrasi ve bürokrasiye yönelmesini önler. Dolayısıyla hukuk ve edebiyat akımı, hukuk eğitimine olan faydaları ve hukukî

tasavvuru geliştirmesi ile tarihten gelen ve hâlâ devam eden çeşitli sorunların çözümlesinde bir cevap olarak kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Balkin, Jack M., Levinson Sanford, "Interpreting Law and Music: Performance Notes on "The Banjo Serenader" and "The Lying Crowd of Jews", *Cardozo Law Review*, c. 20, nr. 5-6, 1999 (1513-1572).
- Benjamin, Walter, *Illuminations*, trans. Harry Zohn, Random House, New York, 1988.
- Binder, Guyora, Weisberg, Robert, *Literary Criticism of Law*, Princeton University Press, Princeton, 2000.
- Blomquist, Robert F., "Overinterpreting Law", 2011, 25 Agustos 2015'te erişildi. *Valparaiso University Legal Studies Research Paper*, nr. 11-01. <http://ssrn.com/abstract=1766766>.
- Bourdieu, Pierre, *Language and Symbolic Power*, trans. Gino Raymond, Matthew Adamson, Polity Press, Cambridge, 1991.
- Bourdieu, Pierre, "The Force of Law: Toward a Sociology of the Juridical Field", *The Hastings Law Journal*, c. 38, nr. 5, 1987 (805-853), s. 816-817.
- Bourdieu, Pierre, *The Rules of Art: Genesis and Structure of the Literary Field*, Çev. Susan Emanuel, Stanford University Press, Stanford, 1995.
- Brooks, Peter, "Narrative Transactions – Does the Law Need a Narratology?", *Yale Journal of Law and Humanities*, c. 18, nr. 1, 2006 (1-28).
- Cardozo, Benjamin N., "Law and Literature", *Yale Law Journal*, c. 48, nr. 3, 1939 (489-507).
- Cover, Robert, "The Supreme Court, 1982 Term – Foreword: Nomos and Narrative", *Harvard Law Review*, c. 97, nr.1, 1983 (1-68).
- Dworkin, Ronald, *Law's Empire*, Hart Publishing, Oxford, 1998.
- Eco, Umberto, "Interpretation and Overinterpretation: World, History, Texts", 1990, 25 Ağustos 2015'te erişildi. The Tanner Lectures on Human Values, Cambridge University, http://tannerlectures.utah.edu/lectures/documents/Eco_91.pdf.
- Umberto Eco, *Lector in fabula: la cooperazione interpretativa nei testi narrativi*, Bompiani, Milano, 2006.
- Fitzpatrick, Peter, *The Mythology of Modern Law*, Routledge, London, 1992.
- Gaakeer, Jeanne, "The Future of Literary-Legal Jurisprudence: Mere Theory or Just Practice?", *Law and Humanities*, c. 5, nr. 1, 2011 (185-196).
- Geertz, Clifford, *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*, Basic Books, New York, 1973.
- Kairys, David, *The Politics of Law: a progressive critique*, Basic Books, New York, 1998.
- Kornstein, Daniel J., "A Practicing Lawyer Looks Back on Law and Literature", *Cardozo Studies in Law and Literature*, c. 10, nr. 2, 1998 (117-119).

- MacCormick, Neil, "Coherence in Legal Justification", in: Aleksander Peczenik, Lars Lindahl, Bert van Roermund (eds.), *Theory of Legal Science*, D. Reidel Publishing Company, Dordrecht, 1984, s. 235-251.
- Minda, Gary, *Postmodern Legal Movements*, New York University Press, New York, 1995.
- Posner, Richard A., "Law and Literature: A Relation Reargued", *Virginia Law Review*, c. 72, nr. 8, 1986 (1351-1392).
- Saussure, Ferdinand De, *Course in General Linguistics*, transl. Wade Baskin, Philosophical Library, New York, 1959.
- Stempowski, Tomasz, *Prawo i film – instrukcja obsługi*, in: Tomasz Stempowski, Piotr Grabarczyk (red.), *Prawo w fi lmie*, C. H. Beck, Warszawa, 2009.
- Tait, Allison, Norris, Luke, "Narrative and the Origins of Law", *Law and Humanities*, c. 5, nr. 1, 2011 (11-22).
- Wambaugh, Eugene, "Light Reading for law Students", *Law Bulletin of the State University of Iowa*, c. 2, nr. 28-31, 1891-1893.
- White, James Boyd, "Law as Language: Reading Law and Reading Literature", *Texas Law Review*, c. 60, nr. 3, 1982 (415-445)
- White, James Boyd, *The Legal Imagination*, University of Chicago Press, London, 1985.
- Weisberg, Richard H., "Wigmore and the Law and Literature Movement", *Law and Literature*, c. 21, nr. 1, 2009 (129-145).
- Weisberg, Richard H., "Wigmore's "Legal Novels" Revisited: New Resources for the Expansive Lawyer", *Northwestern University Law Review*, c. 71, nr. 1, 1976 (17-28).
- Weisberg, Richard H., Kretschman, Karen L., "Wigmore's "Legal Novels" Expanded: A Collaborative Effort", *The Maryland Law Forum*, c. 7, nr. 2, 1977-1978 (94-103).
- Wigmore, John H., "A List of Legal Novels", *Illinois Law Review*, c. 2, nr. 9, 1907-1908 (574-593).